

строй адпаведны творчай накіраванасці калектыву.

Гісторыя народнага строй – гэта сапраўдная навука. Падобна Іонаванню асабліваасцей гаворкі людзей разнастайных мясцін, народнае адзенне таксама мае характэрныя асабліваасці абумоўленыя мясцовымі традыцыямі. Канцэртны строй, у залежнасці ад выконвачай задачы, можа захаваць мясцовыя адрозненні, клапатліва аднаўляючы ўсе лепшае, што уласціва народнай традыцыі.

Звяртаючыся да багатай спадчыны песеннага фальклору, народна-пеўчыя калектывы маюць дачыненне да аскрэвага самастойнага матэрыялу, які сінтэзуе музыку, спевы, скокі, дэяванні. Гэты матэрыял дае вялікія магчымасці выканаўцам творча раскрыцца і у пены, і у скоках.

Шлях да сцэнічнага увасаблення ляжыць праз вялікую працу. Пераадолючы складанасці дэпамогуць любоў і зацікаўленасць у сапраўднай творчасці. Знайсці поўную і глыбокую адпаведнасць сцэнічнай формы і музыкальна-паэтычнага зместу песні – вось галоўная задача. У сцэнічнай рабоце над песняй трэба заўсёды памятаць, што форма сцэнічнай пастаўкі – ёсць выяўленне зместу песні, і яна павінна цесна і арганічна злівацца з музыкальна-паэтычным зместам песні.

Народная песня – аснова народнага харавога мастацтва. Без вывучэння законаў яе гістарычнага развіцця, жанравай спецыфікі, асабліваасцей музыкальна-паэтычнага зместу немагчыма разуменне мастацкага і музыкальнага увасаблення.

Народная песня – гэта душа беларускага народу, яго гісторыі і традыцыі, якая патрабуе вельмі уважлівых і беражніх адносінаў.

А.П.Грышкевіч
(кафедра гісторыі)

ДА ПЫТАННЯ АБ ХРЫШЧЭННІ ЗЯМЛЮ БЕЛАРУСКІХ ЗЯМЕЛЬ І УТВАРЭННЯ ЕПАРХІЙ

Хрысціянізацыя беларускіх зямель адбывалася ў наступныя гады пасля хрышчэння кіеўлян. Яна праходзіла ў княствах Старажытнай Русі неаднаразова, а паступова із працягу апошняга дзесяці-

годзя X веку і самым пачатку XI ст. Вялікія, тады яшчэ не вычліна заселення прасторы, густыя лясы, якія займалі тут большую частку тэрыторыі, і непразныя балоты, якія перашкаджалі добрай камунікацыі паміж насельнічымі пунктамі, — усе гэта зацягнула хрышчэнне мясцовага насельніцтва на гадзі. Полацкае княства — галоўнае з крывіцкіх княстваў і зямель — прайшло працэс хрышчэння ў апошнім дзесяцігоддзі X веку. Прыкладна у гэты ж перыяд хрышчэнне насельніцтва прайшло і ў Смаленскай зямлі крывічоў, а таксама ў дрыгвічоў і радзімічоў.

Аднак афіцыйнае ўсталяванне хрысціянскай усясленскай царквы, якое праводзілася пераважна святарамі з Грэцыі (якіх было ўсё ж такі няшмат), не азначала яшчэ, што быццам бы ўсе людзі да аднаго былі ахрышчаны адразу. Вядомы гісторык Гускай праваслаўнай царквы Я.Е.Галубінскі адзначае, што шмат было тых, хто не жадаў хрысціцца, а часта тых, хто быў ахрышчаны, працягвалі павялічва выконваць і язычніцкія абрады (т.зв. "двувер'е"). Толькі з цягам часу такія людзі і іх нашчадкі прыйшлі цалкам веру хрысціянства. Асабліва ў гарадах былі поспехі ў хрысціянізацыі насельніцтва. Гарады на тэрыторыі Полацкага, Тураўскага і Смаленскага княства (якое дасягала Дняпра на Захадзе) становяцца цэнтрамі рэлігійнага і культурнага жыцця.

Язычніцкія звычкі знікаць не адразу, з паступства. Успамінаю аб іх Ісмаілавіч з'явілася мянушка полацкага князя Усяслава Брацкаславіча — Усяслаў Чарадзей, якому народны погалас прыпісваў шматлікія звычкі і цуды часоў язычніцтва, што яскрава адлюстравана ў "Словы пра поход Ігаравы".

Наводзе самых ворагодных гістарычных крыніц, якімі з'яўляюцца старажытнарускія летапісы (Іпаціўскі і Ладзенцаўскі), Полацкая праваслаўная епархія была створана ў 1105 г., калі мітрапаліт Нікіфар 13 снежня 1105 г. у час княжання Барыса Усяславіча паставіў Міну епіскапам у Полацку. Аднак трэба прыняць на ўвагу і іншыя крыніцы (нелетапісныя, а таму менш верагодныя), якія ускосна адносяць утварэнне Полацкай епархіі да больш ранейшага часу. Навуковыя працы В.М.Тацішчава ("История России"), мітрапаліта Платона ("Краткая история Российской церкви"), звесткі кнігі Ступеннай (XVII ст.), жэція Еуфрасімі Полацкага даюць падставу меркаваць, што утварэнне Полацкай епархіі можна аднесці да канца X — пачатку XI ст. Я.Е.Галубінскі ў сваёй

вялікай працы "История Русской церкви" гаворыць пра 992 год як год заснавання епархіі ў Полацку. Такім чынам, можна прыняць гэтую дату з навуковага пункту гледжання. Я.Е.Галубінікі лічыць паводле такіх жа меркаванняў 992 год годам заснавання і Тураўскай епархіі. Аднак гістарычныя крыніцы не пацвярджаюць гэтага. Да канца XI ст. на беларускіх землях існавалі Полацкая і Тураўская епархіі, Смаленская (яе межа на захадзе была паміж Дняпром і Бярэзінай), Чарнігаўская (якая займала сучасную тэрыторыю Усходняй Гомельшчыны), Кіеўская (якая займала частку Палесся, там дзе цяпер Мазыр, і тэрыторыю паміж Прыпяццю і Бярэзінай). Граніцы епархіі адпавядалі мецам княстваў.

Такім чынам, хрышчэнне ўсёй беларускіх земляў і ўтварэнне епархіі былі ў значнай ступені звязаны паміж сабой. Праўда, гісторыя не донесла да нашых часоў імені першых епіскапаў.

Полацкія епіскапы мелі тры прэрагатывы, якія былі распаўсюджаны на епіскапаў праваслаўнай царквы - "Світак Яраслава", права судзіць людзей у сямейных і шлюбных адносінах, у вобласці сямейнай маралі, атрымлівалі "віны" (штрафы па суду), мелі зямельныя уладанні. Так, у 1128 г. упамінаецца Сяльцо, што каля Полацка, якое належала епіскапу Іллі.

Епіскап Ілля быў другім вядомым полацкім епіскапам. Менавіта ў яго час полацкая князеўна Прадслава, дачка князя Георгія Святаслава Усяславіча і ўнучка Усяслава Чародзея, прыняла манашаскі сан з імем Еуфрасініі ў дзявоцым манастыры пры Полацкім Сафійскім саборы. Згодна з яе жыццём, епіскап Ілля аддаў ёй архіерэйскае сядыцё недалёк ад Полацка для заснавання другога дзявоцкага манастыра. У Спаскі манастыр прыйшлі ў манахі не толькі гарадзкія, але і князеўны. Гэта былі родная сястра Еуфрасініі Бардзіслава, якая ў манахінях звалася Будакія, яе дзевяцігодняя сястра Звяніслава (Еупраксія), а потым і дзве пляменніцы Еуфрасініі - Агафія і Еуфімія.

У гэты ж час у Тураве першымі царквамі былі царквы св. Спаса і Багародзіцы. У Заслаўлі, куды была паслана Уладзімірам Рагнеда, якая пастрывалася ў манахіні пад імем Анастасіі, быў заснаваны жаночы манастыр.

Праваслаўныя епіскапы мелі вялікі уплыў на палітычныя падзеі ў княстве, на рашэнні князеў, а ў Полацку - і веча. З цягам

часу, ужо у складзе Беларуска-Літоўскай дзяржавы яны ўзначальвалі зямельныя соймы беларускіх зямель.

Такім чынам, можна прыйсці да наступных высноў:

1. Хрышчэнне жыхароў беларускіх зямель праходзіла пазней, чым жыхароў Кіева, і распаўсюдзілася на гады і нават дзесяцігоддзі. Пры гэтым насельніцтва яшчэ доўгі час захоўвала шмат язычніцкіх звычаяў.

2. Хрышчэнне праводзіла адзіная хрысціянская царква, якая у канцы X-пачатку XI ст. яшчэ не была падзелена на заходнюю (каталіцкую) і усходнюю (візантыйска-праваслаўную). Падзел адзінай царквы адбыўся у 1054 годзе.

3. Таму няма падстаў сур'езна і вядома гаварыць пра 1000-годдзе праваслаўнай царквы на Беларусі. Больш правільна з навуковага пункту гледжання гаварыць пра 1000-годдзе хрысціянскай царквы на Беларусі.

4. Ад самага пачатку сваёй дзейнасці хрысціянская царква на Беларусі адігрывала значную ролю ў палітычным і культурным жыцці краіны.

В. І. Трапiцкая

(кафедра народна-інструментальнай творчасці)

ФАРМІРАВАННЕ ІНТЭРЭСУ ДА БЕЛАРУСКАГА ФАЛЬКЛОРУ ЯК УМОВА АКТЫВІЗАЦІІ ЯГО ЗАСВАЕННЯ У ДЭЦЯЦЬНІ НАРОДНА- ІНСТРУМЕНТАЛЬНЫМ КАЛЕКТЫВЕ

Інтарэс да фальклора, які значна пашырыўся ў нашым грамадстве, вылучае праблему аб яго ролі, прыкметах засваення, месцы і формах існавання і ўзнаўлення. Асабліва увага надаецца праблеме захавання фальклорнай спадчыны праз дэцятны да яе падрасцючага пакалення. Фальклор – школа сямейна-грамадскага, сфарміраваная народам тысячгагоддзямі з данавамі і сучаснымі мастацкіх сродкаў, у якой адлюстравання яго грамадскія, эстэтычныя і маральныя ідэалы. Таму актывізацыя засваення фальклора ў дэцятны асяроддзі з'яўляецца надзвычай пазітыўнай з'явай у сучасным культурным жыцці Беларусі.

Аднак аналіз практычнай дзейнасці дэцятных народных інструментальных калектываў Беларусі выявіў шэраг праблем, якія перашкаджаць паўнацэннаму засваенню фальклорнай спадчыны. Адна з іх – фарміраванне асобы дэцятці, развіцця яго творчай індыві-